

KAZAK TÜRKÇESİ VE TÜRKİYE TÜRKÇESİNDE BİRLEŞİK CÜMLE YAPILARININ KARŞILAŞTIRILMASI

Ekrem AYAN*

ÖZET

Bu çalışmada Kazak Türkçesi ile Türkiye Türkçesinin birleşik cümle yapıları bakımından karşılaştırılması yapılmış ve iki lehçenin ortak ve farklı yönlerinin hem yapı hem de tasniflendirme bakımından değerlendirilmesi yapılmıştır. Çalışmamızda öncelikle, her iki lehçenin birleşik cümle yapıları hakkında yapılan açıklama ve tanımlar değerlendirilmiştir. Bu açıklama ve tanımlara uygun örnek cümleleri seçerken Türkiye Türkçesi için, Türkçe edebî eserleri; Kazak Türkçesi için ise, Kazak Türkçesinin en önemli eserlerinden birisi olan Muhtar Avezov'un "Abay Yolu" romanı kullanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kazak Türkçesi, Türkiye Türkçesi, Birleşik Cümle.

COMPARING THE STRUCTURE OF COMPOUND SENTENCES BETWEEN KAZAKH AND TURKISH

ABSTRACT

This study compares and contrasts the compound sentence structure of Kazak Turkish and Turkey Turkish. It also evaluates the similarities and the differences between both dialects in terms of structure and classification. Firstly, there is an evaluation of the explanation and the definition with reference to the compound sentence structures of both dialects. Turkish literary works were used as the sources for the examples of compound sentences of Turkey Turkish; and one of the most significant Kazak novels "The Way of Abay" by Muhtar Avezov was deployed for the Kazak Turkish examples.

Keywords: Kazak Turkish, Turkey Turkish, compound sentence.

Bir ana cümle ve bu cümlelerin anlamını tamamlayan bir veya daha fazla yardımcı cümleden oluşan cümleler "birleşik cümle"dir. Türkiye Türkçesinin genel yapısına uygun olarak, temel cümle sonda yardımcı cümleler ise başta bulunur (Yaman 1999: 255). Dolayısıyla birleşik cümle bir temel cümle ve ona bağlı yan cümleler olmak üzere iki bölümden ibarettir.

Türkiye Türkçesinde , *zarf-fül*, *sıfat fül* ve *isim-fül* ile kurulan cümleler basit veya birleşik olması konusunda tartışmalıdır. Türkiye Türkçesi dilbilgisi kitaplarının çoğunda bu yapı birleşik cümle içerisinde gösterilmiştir. Fakat bu yapı, Muharrem Ergin ve onu takip eden Leylâ Karahan ve Metin Karaörs gibi dilbilimcilerin eserlerinde basit cümle olarak işlenmiştir. Bize göre de bu yapıdaki cümleler, basit cümledir.

Türkiye Türkçesinde "birleşik cümle" kısmında iki türlü cümle vardır. Bunlar;
Şartlı Birleşik Cümle ve İç İçte Birleşik Cümle'dir.

* Yard. Doç. Dr., Muğla Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü, elmek: ekremayan@hotmail.com.

1. Şartlı Birleşik Cümle

Şartlı Bileşik Cümle, temel cümlelerin bir işaret cümlesiyle tamamlandığı cümlelerdir. Şart cümlesi temel cümleye bağlı olarak yargı bildirir. Aksi takdirde şart cümlesi tek başına yargı bildirmez. Bu tür cümleler temel cümlelerin içinde veya başında yer alır (Karahan 1999: 384).

Tahsin Banguoğlu “şartlı bileşik cümleyi”, “şart cümlesi” olarak adlandırmış ve “olağan şart cümlesi” ve “olmayası şart cümlesi” diye ikiye ayırmıştır (Banguoğlu 1998: 549).

Şartlı bileşik cümleler, dilimizin en eski cümle tiplerinden biridir. Türk dilinin en eski yazılı belgeleri olan Orhun Abideleri’nde de rastlanır. “Kültigin yok erser köp ölteçi ertiyiz” (Gültekin olmasaydı hep ölürdünüz.) (Ediskun 1999: 384).

Şartlı bileşik cümlede yardımcı cümle olan şart cümlesi önce, temel cümle sonra gelir ve bu da, Türkçe’deki asıl unsurun yardımcı unsurdan sonra gelme kuralına uygundur. Neticede temel unsurun sonra gelmesi yüklemün sonra gelmesidir (Ergin 1999: 413).

Şartlı bileşik cümle, -sa, -se ekleri ile yapılı ve şart cümlesi tek başına yargı bildirmez. Temel cümlelerin yüklemine bağlanarak şartı bildirir.

Türkiye Türkçesi’nde şartlı bileşik cümle yapılarına örnekler :

“**Ayaşlı bu senede o daireyi tutabilse** idi üç ay daha eşyayı orada bırakacaktım.” (Ayaşlı ile Kiracıları, 249)

“**Eğer biri gelecek olursa** ben sana gazeteye ait bir şey sormak için gelmiş gibi yapacağım.” (Bir Tereddüdün Romanı, 147)

“**Yalnız babamın yüzündeki birden tutuşan bu sevinç şimşegine tanık olsaydın** hemen anlardın ki o dakikayı tamamiyle yaşatabilmek için her şeye karar verecektim.” (Onu Beklerken, 51)

“**Güllerini bu kadar sevmese** bunu yapmazdı.” (Sinekli Bakkal, 103)

Türkiye Türkçesindeki “**birleşik cümle**”, Kazak Türkçesinde “**qurmalas söylem**” terimiyle ifade edilir. Fakat Türkiye Türkçesindeki “birleşik cümle” ile Kazak Türkçesindeki “qurmalas söylem” terimi içerik açısından farklıdır. Kazak Türkçesindeki “qurmalas söylem” terimi, Türkiye Türkçesindeki “birleşik cümle” teriminden daha geniş kapsamlıdır. Sebebi ise; Kazak Türkçesi gramerciliğinde “qurmalas söylem” içerisinde Türkiye Türkçesindeki “birleşik cümle” bahsi yanında “bağlı, sıralı ve girişik cümleleri” de içine almasıdır.

Kazak Türkçesinde, “qurmalas söylem”in iç hatlarını ana başlıklarla verip Türkiye Türkçesi gramerciliğindeki “**şartlı birleşik cümle**” ve “**iç içe birleşik cümle**”lerin Kazak Türkçesindeki karşılıklarını ele alacağız.

Kazak Türkçesinde “**qurmalas söylem**” (birleşik cümle) başlığı altında üç çeşit cümle yapısı yer almaktadır.

Yapısındaki parçaların bağlantı yollarına göre qurmalas söylem, ikiye ayrılmaktadır. Bunlar; “**salas qurmalas söylem**” (sıralı cümle) ve “**sabaqtas qurmalas söylem**” (bağlı cümle) dir. “Salalas qurmalas” ile “sabaqtas qurmalas” cümlelerinin bir arada kullanıldığı üçüncü cümle türü ise “**aralas qurmalas söylem**”dir (Bekturov, Serğaliyev 1993: 190).

Salalas qurmalas söylem (Sıralı cümle): Yapısında bulunan basit cümlelerin gramatik yönden birbiriyle bağlantısı olmayan, kendi içinde eşit ilişkide olan, sentaks yönünden ve anlam yönünden bir bütünü oluşturan birleşik cümleye “salalas qurmalas söylem” (sıralı cümle) denir

Turkish Studies

(Qazak Tiliniñ Grammatikası II 1966: 169). Sıralı cümleler arasındaki anlam bütünlüğü sağlayan ana unsur, ortak zaman ve şahıs eklerinin olmasıdır (Coşkun 1999: 249). Bu tip cümleler Türkiye Türkçesinde “sıralı cümleler”e denk geldiği için ilgili bölümde örnekleriyle birlikte ele alınacaktır.

Sabaqtas qurmalas söylem (Bağlı cümle): Basit cümlelerden birinin diğerine bağlaçlar yardımıyla bağlandığı cümlelere “**sabaqtas qurmalas söylem**” (bağlı cümle) denir (Nurmaxanova 1982: 162).

Aralas qurmalas söylem (Girişik cümle): Yapısında hem “salalas qurmalas” hem de “sabaqtas qurmalas” cümle bulunan cümleye *aralas qurmalas söylem* denir (Bekturov, Serğaliyev 1993: 206).

Salalas qurmalas ve *sabaqtas qurmalas* cümle çeşitlerinin de kendi içinde değişik bölümleri vardır. Fakat biz bu cümle çeşitlerini Türkiye Türkçesi gramerciliği esasına göre, Türkiye Türkçesindeki karşılıklarıyla karşılaştıracamız.

Kazak Türkçesinde, Türkiye Türkçesindeki “**şarlı birleşik cümle**”nin karşılığı sabaqtas qurmalas söylemlerin alt başlığı olan “**şarlı bağımlı sabaqtas söylem**”dir.

Esas cümledeki iş-hareketin, durumun gerçekleşmesini şarta bağlayarak esas cümleyle birleşen cümleye “**şarlı bağımlı sabaqtas söylem**” (şarlı birleşik cümle) denir (Balaqayev, Qordabayev 1966: 268).

Kazak Türkçesinde, esas cümleyi, *-sa* şart ekini alarak niteleyen cümleler “**şarlı bağımlı sabaqtas söylem**” (şarlı birleşik cümle)dir.

“**Şarlı bağımlı sabaqtas söylem**” de “*eğer, qalay, solay, solğurlım, qanday, sonday*” gibi kelimelere sıkça rastlanır (Amanjолоv, Äbilqayev, Uyıqbayev 1957: 118).

Kazak Türkçesinde şarlı birleşik cümle örnekleri:

“**Onıñ sözine ergeniñdi körsem**, bir Topıqtı emes, bükil qazaq balası qarğıs aytsın, toqtarım joq.” [Onun sözüne bağlandığını görürsem sadece Tabıktı değil, bütün Kazaklar beddua etsin, beni durduramaz.] (Abay Yolu, C. III, 171)

“**Köp filozofları oqısañ**, budan da ülken, budan da aşçı şındıqtarğa uşırasarsıñ.” [Birçok filozofu okusan, bundan da büyük, bundan da acı gerçeklerle karşılaşsın.] (Abay Yolu, C. III, 30)

“**Sen mıqtı adamnıñ ıǵında bolsañ**, jaqsı bolar, -dep Qunanbayğa äkep, tanıs etip, tabıs qılǵan.” [Sen esaslı adamın yanında olsan, iyi olur, diyerek Kunanbay’a getirip tanıştıırıp teslim etti.] (Abay Yolu, C. I, 87)

“**Öytpy Orazbayğa ne Aqışanğa erse**, olardıñ qarañǵı qanışer zanına jastar taǵdırın tapsırsa, Rossiyanıñ sot orındarın qara basar edi ğoy.” [Öyle yapmayıp, Orazbay’a ya da Akışan’a uysa, onların karanlık ve acımasız kişiliğine gençler kaderlerini verse, Rusya’nın yargı merkezlerini adaletsizlik basardı ya.] (Abay Yolu, C. IV., 106)

“**Saxarada mal urısı bolsa**, bazarlarda jāne urılar bar.” [Bozkırda mal için şavaş olsa, pazarda da hırsızlar var.] (Abay Yolu, C. IV., 245)

“**Biraq analar özderin tek urımız dese**, mınalar özderin “savgager ğanamız” dep aytadı” [Fakat onlar, kendilerine tek boyuz deseler de, bunlar ise kendilerine “sadece tüccarız” diyorlardı.] (Abay Yolu, C. IV., 245)

“Bügin tañerteñnen bergi jüriste, **är sözde Abaydan üstemirek bolmasa**, özin kişi tanıtpay, dardaysıp kelgen Ospan qazir bir sätte özgerdi.” [Bugün sabahtan beriki toplantıda, her

konuşmada Abay'dan üstün olmazsa, kendini hiç kimseye tanıtmadan büyüklenmekte olan Ospan, şimdi bir anda değişti.] (Abay Yolu, C. II, 106)

“**Ağayımı qımbat bolsa**, Abay bügingi aytgan Tägejan men Äzimbaydıñ qol-ayağı şeşiledi.” [Akrabaları değerli olsa, Abay'ın bugün söylediği Takecan ile Azimbay'ın eli kolu çözüldü.] (Abay Yolu, C. III, 258)

“**Eğer ol key künder bul şaqta tısta bolsa**, japa-jalgız töbe basına şığıp ketedi.” [Eğer o, bazı günler bu sıralarda dışarıda olsa yalnız başına tepe başına çıkardı.] (Abay Yolu, C. I, 83)

“**Qaranğı üñgirde Äbiş qol sozsa**, sonıñ appaq jüzine savsağı tiyetindey.” [Ebiş, karanlık mağarada elini uzatsa, sanki onun bembeyez yüzüne parmakları değişiyor gibiydi.] (Abay Yolu, C. III, 157)

“**Bul adamlar bir jaqtan astırtın Orazbay, Seyseke siyaqtı baylarmen uştasıp, jalgassa**, ekinşi jaqtan, zañ orındarınıñ ülken çinovnikterine de baratın.” [Bu adamlar, bir taraftan gizlice Orazbay ve Seyseke gibi zengin beylerle anlaşıp onlara yanaşsa, diğer yandan kanunların uygulayıcıları olan büyük yöneticilere de gidiyorlarmış.] (Abay Yolu, C. IV., 99)

“**Odan qala berse**, kiygen kiyimiñ kirgen üyiñ, barşa buyımıñ men jıyıñ-bäri-bäri orıs xalqınıñ qalasınan, önerinen kelip otırğan düniyen!..” [Ondan başkaysa, giydiği giyimini, yaşadığı evin, bütün mal ve varlığın hepsi ama hepsi Rus halkının şehrinden, üretiminden gelmektedir.] (Abay Yolu, C. IV., 263)

2. İç İçe Birleşik Cümle

Bir cümlenin her hangi bir görevle başka bir cümlenin yapısında yer aldığı cümlelerdir. Bu cümleler, temel cümlenin bir unsuru veya o unsurun bir parçasını oluşturur. Bu yapıdaki temel cümlelerin yüklemi çoğunlukla “de-zannet-, san-, bil-, gör-, görün-, farzet-, düşün-“ fiillerinin çekimlenmiş halidir. Yine “şartlı bileşik cümle”de olduğu gibi temel cümle sonda bulunur. Bu sıralanış, Türkçe cümle yapısının özelliğidir (Karahan 1999: 63).

Muharrem Ergin, iç içe birleşik cümleyi, temel ve yardımcı cümleler ve onların ilişkileri bakımından şartları ve ki'li birleşik cümlelerden farklı olduğunu ve tam bir birleşik cümle olmadığını belirtir. Fakat bu cümle, yapısında da iki ayrı cümlenin farklı bir şekilde, birbiri ile birleşik tek bir cümle olduğu açıktır. Dolayısıyla ‘iç içe birleşik’ cümleyi bir birleşik cümle tipi olarak kabul edebiliriz (Ergin 1999 : 416). Yukarıdan anlaşıldığı üzere Muharrem Ergin, ki'li bağlı cümleyi birleşik cümle yapısı içinde değerlendirmiştir.

Bağımsız bir cümlenin içinde – konuşanın kendisine veya bir başkasına ait – başka bir cümlenin yer almasıyla oluşan cümle şeklidir (Güneş 1997: 380).

Karşılıklı konuşmalarda, kişinin kendi kendisine düşünmesi ve kendisiyle konuşmalarda bu tür cümleler kurulur (Bozkurt 2000: 232).

Metinlerde karşılıklı konuşmalarda, başkasına ait söz aktarıldığında, bu sözler tırnak işareti içine alınır ve *de* – fiilinin çekimlenmesiyle “iç içe birleşik cümle” oluşturulur.

Türkiye Türkçesi edebi metinlerden iç içe birleşik cümle örnekler:

“**Üşüyeceksiniz!**” diyordu; “**odanıza çıkınız, yatınız, iyice örtünüz!**” diyordu; “**ben şimdi doktoru alırım, şimdi, şimdi!**” diyordu.” (Bir Tereddüdün Romanı, 26)

“**Suratsızlığın geçsin de her ne saçma söylesen, ben katlanırım,**” dedi.” (Ayaşlı ve Kiracıları, 207)

Turkish Studies

“Nurullah üzerine yürüyen düşmanına kekeliye kekeliye: **“Bana istediğini yaparsın ama, gençliğin bu kadar sevdiği bir adam hakkında karşımda laf söyleyemezsiniz!”** diye adeta tepiniyordu.” (Beş Şehir, 74)

“Muhsine’nin koca koca açılmış, anlamsız gözleri geldi aklıma, **“Ne güzel kızdı, saçlarının sarısı kimsede yoktu, ne ettiler biçareye...”** diye düşündü.” (Azap Toprakları, 178)

“**Ne etsem**” dedim, kalktım, kapıcı odasındaki çivili bastonu aldım, fabrikayı dolaşmaya çıktım.” (Semaver-Sarnıç, 41)

“O zaman Süreyya saklamayı pek başaramadığı bir öfkeli sesle Suat’a dönüp: **“Evet, gitmek istiyorum, işte bunun için gideceğiz”** dedi.” (Eylül,185)

“Emma, erkek ruhunu anlayan kadın dikkatiyle ve bir anne şefkatiyle **“çünkü her erkek biraz çocuktur ve iradeye muhtaçtır”** diye devam etti.” (Huzur,117)

Türkiye Türkçesindeki **“iç içe birleşik cümle”** teriminin Kazak Türkçesinde terim olarak karşılığı yoktur. Türkiye Türkçesinde **“birleşik cümle”** bahsinde incelenen **“iç içe birleşik cümle”** Kazak Türkçesi gramerciliğinde **“qurmalas söylem”** bahsinde rastlamamaktayız. Fakat yapı bakımından **“töl söz”** (aktarma cümle)’ler **“iç içe birleşik cümle”**ye benzemektedir.

Kendi sözümüzü veya bir başkasının sözünü yine kendi sözümüz içersinde, yapısını değiştirmeden aynen kullandığımız cümleye **“töl söz”** (aktarma cümle) denir. Şayet bu sözü veya sözümüzü yeniden uyarlayıp, kendimize göre değiştirerek söylediğimiz cümleye ise; **“tölev söz”** (uyarlanmış cümle) denir. **“Töl söz”** ün başında ve sonunda tırnak işaretleri bulunur fakat **“tölev söz”** de bu söz konusu değildir (Amanjolov, Äbilqayev, Uyıqbayev 1957: 144).

Bazı Kazak Türkçesi gramer kitaplarında, mesela, Kazak SSR İlim Akademisi’nin hazırlamış olduğu **“Qazaq Tiliniñ Grameri II, Sentaks”** kitabında, ayrıca M. Balaqayev ve T. Qordabayev’in birlikte hazırladıkları **“Qazırqı Qazaq Tili Grammatikası, Sentaks”** adlı kitapta **“töl söz”** ve **“tölev söz”**ün ikisi de **“böğde söz”** (yabancı cümle) başlığı altında toplanmıştır.

“Töl söz”le ilgili olarak, başındaki ve sonundaki tırnak işaretlerinin dışındaki cümleye, **“avtor sözi”** (yazar cümlesi) denir.

“Töl söz” ile **“avtor sözi”** nin arasında *de-* fiili bağ kurar. Bu, *de-* fiili, cümlenin gelişine göre *dep, dey, der, dedi* v.b. çeşitlerde kullanılır (Amanjolov, A.Äbilqayev, Uyıqbayev 1957: 145).

Kazak Türkçesinden iç içe birleşik cümle örnekleri;

“Al mnav tuv biyelerdi soyıp alsın da, aşığıp otırğan qızıl qarın jas bala, kempir-şalına talşıq etsin! –dep yöneltti.” [İşte şu kısır atları kessin de açılmış olan çocuklara, yaşlılara hayır etsin! deyip gönderdi.] (Abay Yolu, C. III, 78)

“Öziñ biyle! –dedi” [“Kendin idare et!” dedi.] (Abay Yolu C. III, 251)

“Özderi jeke bastarınıñ qarızınday sanap, **“Abay üşin qolım emes, qanım qajet bolsa irkilem be!** desti.” [Kendileri özellikle yöneticilerin emri sayarak Abay için sadece kolum değil kanım gerekli olsa korkmam! dediler.] (Abay Yolu, C. III, 262)

“Älsirediñ, tozırlıq şağına jettiñ” dep tıqsırıp kep, şetke qağıp baradı.” [Kuvvetsiz düştün, yok olacak zamana geldin diyerek haykırışı dışarıdan duyuluyordu.] (Abay Yolu, C. I, 306)

“Mağastı jumsap: **“Ötegeldi men Mayqandı şaqır!”** –dedi.” [Mağaş’ı görevlendirip: Ötegeldi ile Maykan’ı çağır! dedi.] (Abay Yolu, C. IV., 141)

Turkish Studies

“Sol jer üşin emes, özim üşin emes, köbin üşin, mine, tuvındı köterdim, aldña tüstüm!” –deydi Orazbay .” [O yer için, heves için değil, kendim için değil, halk için, işte sancağımı kaldırdım, peşine takıldım! dedi Orazbay.] (Abay Yolu, C. IV., 163)

“Şandı şabuvıl jalğız közdi jalnavızdıñ özine bettep jönelgende “öz ömirimde tağı munday qızıq şaq, asıl dävren körmesem de armanım joq” dedim.” [Bu büyük hücum tek gözlü canavarın üzerine doğru yöneldiğinde, “hayatımda bir daha böyle ilginç an, güzel devran görmesem de başka arzum yok” dedim.] (Abay Yolu, C. IV., 227)

“Şın el qamqorı bolğan azamat qarızı osı eken-av!” dep, Abay öz işine ülken bir tüyin tüygendey boldı.” [Gerçek halk koruyucusu olan insanın emri buymuş demek! diyerek Abay, kendi içinde büyük bir düğümü çözmüş gibi oldu.] (Abay Yolu, C. IV., 231)

“Maqul-aq, biraq mınaday bir ötiñişke oyaz da, sot ta teris dep qarısı şıqpas deymiz! – dep, Orazbay qanın işine tartıp aldı.” [Kabul, fakat böyle bir talebe, yönetim de mahkeme de karşı diyerek engellemez! diye Orazbay düşüncelerini içine attı.] (Abay Yolu, C. IV., 92)

“-Sizge barlıq jaydı kimder mälimdep otırdı?” –dep surağan Äbişke, ol salmaqpen küle javap berdi.” [Size bütün olanları kimler haber verdi? diye soran Ebiş’e ağır başlılıkla gülerken cevap verdi.] (Abay Yolu, C. IV., 106)

“Meniñ jetpiske kele bere qolönerge, iskerlikke tabınıp otırğanımnıñ da sırsı sol! – dedi.” [Benim yetmişe geldiğim halde el işine, çalışmaya devam etmemin de sırsı o! dedi.] (III, 183)

SONUÇ

1. Her iki lehçenin de şart ekleri aynıdır. Türkiye Türkçesinde –sa/-se olan şart eki Kazak Türkçesinde de –sa/-se dir.

2. Temelde her iki lehçenin de şartlı birleşik cümle yapısı aynıdır.

3. Her iki lehçede de mevcut olan bu cümle çeşidi sınıflandırma açısından farklı kategorilerdedir. Türkiye Türkçesinde “birleşik cümle” kategorisinde ele alınırken, Kazak Türkçesinde başlı başına bir bölümü oluşturmaktadır. Fakat bu kategori “qurmalas söylem” (birleşik cümle) kategorisinin dışındadır.

4. Yapı bakımından tamamıyla Türkiye Türkçesindeki “iç içe birleşik cümle”ye karşılık gelen “töl söz”ler Türkiye Türkçesinde de olduğu gibi temel cümlenin başında, ortasında bulunabilir.

5. Türkiye Türkçesinde ve Kazak Türkçesinde var olan bu cümle çeşidi yapı bakımından da aynıdır.

KAYNAKLAR

Faydalanılan Bilimsel Kaynaklar

AMANJOLOV, A., A. ÄBİLQAYEV. İ. UYIQBAYEV; **Qazaq Tili Grammatikası**, Qazaqtñ Memlekettik Oquv – Pedagogika Baspası, Almatı 1957.

BALAQAYEV, M., T. QORDABAYEV; **Qazırğı Qazaq Tili Grammatikası, Sintaksis**, Mektep Baspası, Almatı 1966.

BANGUOĞLU, T.; **Türkçenin Grameri**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1998.

BEKTUROV, Ş., M. SERĞALİYEV; **Qazaq Tili**, Bilim, Almatı 1993.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 6/1 Winter 2011

- BOZKURT, F.; **Türkiye Türkçesi**, Hatipoğlu Yayınları, Ankara 1999.
- COŞKUN, V.; **Özbek Türkçesinin Grameri**, Türk Dil Kurumu Yayınları Ankara 1999.
- EDİSKUN, H.; **Türk Dilbilgisi**, Remzi Kitabevi, İstanbul 1999.
- ERGİN, M.; **Türk Dili**, Bayrak Basın Yayın Tanıtımı, İstanbul 1999.
- GÜNEŞ, S.; **Türk Dili Dilbilgisi**, Dokuz Eylül Üniversitesi Rektörlük Matbaası, İzmir 1996.
- QAZAQ SSR ĞILIM AKADEMİYASI; **Qazaq Tiliniñ Grammatikası II, Sintaksis**, Ğılım Baspası, Almatı 1966.
- NURMUXANOVA, Ä.N.; **Qazırgı Qazaq Tili**, Mektep Baspası, Almatı 1982.
- YAMAN, E. ; Türkiye Türkçesi ve Özbek Türkçesinin Söz Dizimi Bakımından Karşılaştırılması, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1999.

Faydalanılan Edebî Kaynaklar

- ABASIYANIK, S. F.; **Semaver-Sarnıç**, Bilgi Yayınevi, Ankara 1998.
- ADIVAR, H. E.; **Sinekli Bakkal**, Atlas Kitabevi, İstanbul 1983.
- ÄVEZOV, M.; **Abay Jolı, C.I.**, Jeti Jarğı, Almatı 1997.
- ÄVEZOV, M.; **Abay Jolı, C.II.**, Jeti Jarğı, Almatı 1997.
- ÄVEZOV, M.; **Abay Jolı, C.III.**, Jeti Jarğı, Almatı 1997.
- ÄVEZOV, M.; **Abay Jolı, C.IV.**, Jeti Jarğı, Almatı 1997.
- ESENDAL, M. Ş.; **Ayaşlı ile Kiracıları**, Bilgi Yayınevi, Ankara 1997.
- IŞINSU, E.; **Azap Toprakları**, Ötüken Yayınevi, İstanbul 1993.
- RAUF, M.; **Eylül**, Arma Yayınevi, İstanbul 1999.
- SAFA, P.; **Bir Tereddütün Romanı**, Ötüken Yayınevi, İstanbul 1993.
- TANPINAR, A. H.; **Beş Şehir**, Dergah Yayınları, İstanbul 1979.
- TANPINAR, A. H.; **Huzur**, Dergah Yayınevi, İstanbul 1992.
- UŞAKLIGİL, H. Z.; **Onu Beklerken**, İnkılâp Yayınevi, İstanbul 1992.